

Література.

1. «Щодо стану та проблем функціонування та розвитку аграрного сектору економіки України». Аналітична записка URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/schodo-stanu-ta-problem-funkcionuvannya-ta-rozvitku-agrarnogo-sektoru>
2. Економіка та організація виробничої діяльності. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/17nebava_ekonomika_organizaciya_virobnichoyi_diyalnost_i/vstup.htm.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах / Редкол.: В.С. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Академія, 2001. Т. 1. 848 с.
4. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Добровільний національний огляд щодо Цілей сталого розвитку в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/>
5. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах: підруч. / С. П. Азізов, П. К. Кенійський, В. М. Скупий / за ред. проф., С. П. Азізова. – К. : ІАЕ, 2001. – 834 с.
6. Сільське господарство України 2018. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/Zb_sg_2018%20.pdf
7. Цілі сталого розвитку в Україні. URL: <http://sdg.org.ua/ua/sdgs-and-governments>

УДК 338.43:631.1

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

THEORETICAL ESSENCE OF THE CONCEPT ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENTERPRISE

БАГЛАЄВА Н.С., СУХОВЄЄВА Ю.А.**
здобувачки другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

В статті розглянута сутність економічної ефективності діяльності підприємства, як основи її конкурентоспроможності. В ній проведено аналіз та зроблено узагальнення існуючих підходів вітчизняних та зарубіжних економістів, щодо даної категорії. Встановлено, що економічна ефективність - співвідношення між результатами виробництва і ресурсами, при якому отримують вартісні показники ефективності виробництва.

Ключові слова: ефект, ефективність, економічна ефективність, ефективність діяльності.

The article considers the essence of economic efficiency of the enterprise as a basis for its competitiveness. It analyzes and summarizes the existing approaches of domestic and foreign economists in this category. It is established that economic efficiency is the ratio between production results and resources, at which cost indicators of production efficiency are obtained.

Key words: effect, efficiency, economic efficiency, efficiency of activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема забезпечення економічної ефективності підприємства є ключовою для будь-якого господарюючого суб'єкта, вона

* Науковий керівник – Батюк Л.А. к.е.н. доцент

* Науковий керівник – Кравченко Ю.М. к.е.н. старший викладач ЗВО

відображає результативність його діяльності у всьому комплексі та взаємодії її елементів (ресурсів) і напрямків. Особливо актуальна ця проблема стає в умовах, коли економіка країни зазнає кризові прояви, коли постійно йде конкурентна боротьба, коли збільшуються підприємницькі ризики і зростає дефіцит сировинних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної ефективності є об'єктом дослідження багатьох науковців як вітчизняної, так і зарубіжної науки, таких як Андрійчук В.Г., Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Воронін О.О., Мацибора В.І., Азізов С.П., Кенійський П.К., Скуший В.М. та інші автори.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є розкриття теоретичної сутності економічної ефективності і визначення найбільш змістовних.

Виклад основного матеріалу дослідження. На теперішній час не існує універсального підходу до сутності ефективності, як і єдиної системи показників, що її характеризують. Однак на сьогоднішній день це поняття стало одним з ключових в економічній науці, і є предметом наукових дискусій в різних сферах, йому присвячено безліч праць вітчизняних і зарубіжних вчених. На думку багатьох дослідників, ефективність - це об'єктивна економічна категорія, яка має самостійну якісну і кількісну характеристики.

У найзагальнішому вигляді ефективність - це характеристика того чи іншого виду діяльності, що вимірюється співвідношенням ефекту і витрачених на його отримання ресурсів.

Щоб розібратися в суті даного терміну, потрібно для початку дати визначення такого поняття, як «ефект», яке нерозривно пов'язане з ефективністю. Однак ці два терміни дуже важливо розмежовувати.

Економічний ефект – корисний результат економічної діяльності, що вимірюється як різниця між грошовими доходами від такої діяльності та грошовими витратами на її здійснення.

Економічний ефект – кількісна та якісна характеристика впливу елементів економічної системи на результативність її функціонування. На відміну від технічної, технологічної та інших неекономічних ефектів, економічний ефект існує переважно у грошовій формі й є грошовим доходом. Тому в певному значенні поняття «економічний ефект» і «грошовий дохід» тотожні. Залежно від характеру впливу окремих елементів на результативність функціонування економічної системи виділяють позитивний, плюсовий (зі знаком «+», «плюс-ефект»), негативний, від'ємний (зі знаком «-», «мінус-ефект»), або, як його часто називають, дефект) і нульовий ефект [1].

Ефективність – інтегрована економічна категорія, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних затрат уречевленої та живої праці на отримання кінцевого позитивного результату. Категорія «ефективність» на рівні підприємства характеризує зв'язок між величиною отриманого результату від його діяльності та кількістю інвестованих або витрачених у виробництві ресурсів. Підвищення ефективності можна досягти шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення такого результату або за використання такої самої кількості ресурсів чи більшого випуску з відносно меншою кількістю ресурсів для створення більшого результату [6].

Оскільки підприємство є відкритою системою, що функціонує в умовах ринкової економіки, проблему ефективності його діяльності можна розглядати з позицій різних зацікавлених сторін. Як економічна категорія ефективність має різновиди, зокрема: – економічна ефективність, що відображає відповідність витрат і результатів діяльності підприємства цілям та інтересам його учасників у грошовій формі; – соціальна ефективність, що відображає відповідність витрат і соціальних результатів діяльності підприємства цілям і соціальним інтересам суспільства; – екологічна ефективність, що відображає відповідність витрат і екологічних результатів інтересам держави й суспільства [7].

Як вже говорилося раніше, серед усього розмаїття видів ефективності особливе значення має саме економічна ефективність.

Прийнято вважати, що фундамент вивчення економічної ефективності заклав В. Парето. Ефективність за Парето - це такий стан системи, при якому неможливо поліпшити стан будь-яких її елементів, при цьому не погіршивши стан інших. Це визначення також називають оптимумом Парето. Для досягнення Парето -оптимального стану системи, слід дотримуватись

таких умов: по-перше, потрібно такий розподіл благ між споживачами, при якому кожен максимально задовольняє свої потреби в межах своєї платоспроможності; по-друге, необхідно таке розміщення ресурсів між виробниками, при якому ці ресурси будуть використовуватися оптимально; по-третє, необхідний такий випуск продукції, при якому всі виробничі ресурси використовуються найбільш повно [3, с. 92].

Економічна ефективність – це отримання максимально можливих благ від наявних у розпорядженні ресурсів. Проблемою економічної ефективності найчастіше є проблема вибору, що стосується того, що, як і яким чином проводити, як розподіляти ресурси, капітал і прибуток. Від рівня економічної ефективності багато в чому залежить вирішення низки соціально-економічних завдань, таких як підвищення рівня життя населення, швидке зростання економіки, вдосконалення умов праці та відпочинку, зниження рівня інфляції [4].

Ряд економістів розглядають ефективність як узагальнюючу економічну категорію, яка характеризує кінцевий результат певної виробничої діяльності і є виразом мети виробництва, розкриває кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва, живої та уречевленої праці. Іншим поширеним визначенням є таке: «ефективність виробництва – відносний показник, що характеризує результативність виробництва у зіставленні з використаними виробничими ресурсами». Кількісна та якісна визначеність перебувають в єдності та виявляються в критеріях і показниках ефективності виробництва. Ефективність, за Мочерним С.В., – це здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [2, с. 240].

Андрійчук В.Г. стверджує, що ефективність — це економічна категорія, яка відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами. Категорію «ефективність» він тісно пов'язує з поняттям «рентабельне ведення виробництва», причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси). А економічна ефективність — це таке співвідношення між результатами виробництва і ресурсами, при якому отримують вартісні показники ефективності виробництва. При цьому можливі три варіанти вказаного співвідношення: 1) ресурси і результати виражені у вартісній формі; 2) ресурси — у вартісній, а результати — у натуральній формі; 3) ресурси — у натуральній, а результати — у вартісній формі [5, с. 397-399].

Висновки. Про надзвичайну важливість понять економічна ефективність та ефективність діяльності говорить значна увага до них з боку економістів. Це зумовлює існування багатьох визначень та значних відмінностей у сутності цих понять. Узагальнивши їх робимо висновки, що поняття економічна ефективність є похідним від поняття економічний ефект, яке відображає в абсолютному вираженні отриманий економічний результат. Вона визначається співвідношенням економічного ефекту до певних витрат чи ресурсів, які було затрачено для його досягнення. В межах затратного підходу, економічний ефект співвідносять з витратами в цілому, а в межах ресурсного – з витратами певних видів ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових). Економічна ефективність діяльності підприємства є різновидом економічної ефективності, яка відображає ступінь використання ресурсів і засобів, які знаходяться у розпорядженні підприємства.

Література.

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
2. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: В 3 т. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Вид. центр «Академія», 2002. 950 с.
3. Правові засади досягнення балансу між економічною ефективністю та соціальною справедливістю: монографія / під заг. ред. В.А. Устименка. Київ: НАН України, Інститут економіко-правових досліджень, 2018. 144 с.
4. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.

5. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. 2-ге вид., доп. і перероблене. К.: КНЕУ, 2002. 624 с.
6. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
7. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 20. частина 3. 2018. С.174-177.

УДК 330.3:631.1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ РИЗИК В АГРАРНІЙ СФЕРІ

THEORETICAL ASPECTS OF THE CONCEPT OF RISK IN THE AGRICULTURAL SECTOR

*ЧЕРНОВ Д.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківський національний технічний університет
сізьського господарства імені Петра Василенка**

У статті досліджено теоретичні основи поняття ризик, визначено специфічні риси сізьського господарства, узагальнено основні види ризиків пов'язаних з діяльністю сізьськогосподарських товаровиробників та визначено їх особливості. Розглянуто основні типи інструментів, що можуть використовуватись при управлінні ризиками в агробізнесі.

Ключові слова: ризик, сізьське господарство, аграрне виробництво, бізнес, управління ризиками.

The article examines the theoretical foundations of the concept of risk, identifies specific features of agriculture, summarizes the main types of risks associated with the activities of agricultural producers and identifies their features. The main types of tools that can be used in risk management in agribusiness are considered.

Key words: risk, agriculture, agricultural production, business, risk management.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Підприємницький ризик є невід'ємним елементом підприємницької діяльності. Він виконує важливу функцію фактору розвитку соціально-економічного прогресу. Підприємницький ризик притаманний усім сферам економіки, але особливо він проявляється в аграрному виробництві, яке найбільшою мірою піддається впливу широкого кола чинників, що призводять до виникнення ризиків. Сучасні ринкові умови вимагають від виробників постійного аналізу можливих ризиків, виваженого й обґрунтованого підходу до управління підприємницькими ризиками для підвищення ефективності їхньої роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних економістів, що займалися дослідженням теорії ризику можна виділити В. В. Вітлінського, О. А. Вишневську, В. М. Гранатурова, Л. М. Макаревича, С. І. Наконечного, О. Д. Шарапова. Стосовно аграрного виробництва розробкою теоретично-прикладних проблем економічного ризику займалися В. Г. Андрійчук, І. А. Литвинчук, В. М. Нелеп, С. П. Тітова та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення специфічних рис аграрної сфери економіки, що визначають ступінь її ризикованості, визначення сутності поняття «ризик» та основних видів ризиків аграрної сфери залежно від їх природи та впливу.

* Науковий керівник – Бабан Т.О. к.е.н., доцент